

Redaktionellt

Välkomna till det tredje numret av jubileumsårgången nummer 20, det vill säga det sextionde exemplaret av tidskriften *Utbildning & Demokrati* som fylls med bidrag från sex professorer som samtliga starkt bidragit till tidskriftens framgångar under de gångna åren. Sedan starten i Uppsala 1992 med det dåvarande Centrum för didaktik som bas har tidskriften sedan 1999, samma år som Örebro universitet bildas, haft sin bas vid Pedagogiska institutionen och pedagogikämnet vid Örebro universitet och varit knuten till forskningsmiljön Utbildning och Demokrati. Tidskriften *Utbildning & Demokrati* har Vetenskapsrådets stöd och utges i samverkan med de flesta av landets högskolor. Av tidskriftens hittills drygt 350 artiklar är de från och med 1999 alla lätt tillgängliga genom open access och vi gläder oss mycket åt att många av tidskriftens artiklar har en mycket hög citeringsgrad och att tidskriften sedan många år fyller en mycket viktig plats i den pågående pedagogiska diskussionen.

I detta jubileumsnummer har vi glädjen att presentera installationsföreläsningar av två nya professorer, Carsten Ljunggren och Ninni Wahlström, tillika medlemmar av tidskriftens redaktion sedan länge och av forskningsmiljön Utbildning och Demokrati. Efter dessa följer artiklar skrivna av fyra professorer med nära anknytning till tidskriften och forskningsmiljön under lång tid.

Carsten Ljunggren har verkat som tidskriftens ansvariga utgivare alltsedan flytten till Örebro 1999 och var också medlem av redaktionsrådet åren 1995-1998. Han har fungerat som temaredaktör vid ett flertal tillfällen. Hans artikel, UTBILDNING – MELLAN INDIVID, NATION OCH SAMHÄLLE, är en bearbetning av hans installationsföreläsning som professor i pedagogik vid Örebro universitet. Artikeln ger en resonerande bild av hur utbildningens roll att skapa en demokratisk medborgare idag utmärks av en tilltagande fokusering på det nationella inom ramen för ett mångkulturellt samhälle. Med startpunkt i påvisandet av hur en era av erkännandet av en multikulturell politik kommit att kritiseras just genom hänvisandet till det nationella, diskuteras om och i så fall hur begrepp som nationell identitet och patriotism skulle kunna ges demokratiska förtecken inom ramen för en medborgarutbildning. Med referens till Jürgen Habermas' utvecklade tes om en borgerlig offentlighet och om nationell identitet, samlat i

begreppet *the public sphere*, diskuteras medborgarutbildning som en identitetskonstituerande process som principiellt sett kan liknas vid en folklig suveränitet. Och genom att hänvisa till Hannah Arendts framlyftande av den autentiska personens närvaro i det offentliga övergår diskussionen till att fokusera förutsättningarna för att utgå från en så kallad expressiv agonism som en bestämmande filosofi för medborgarutbildningen där möten mellan oliktankande prioriteras. Avsikten är att med dessa referenser ge en alternativ bild till den tillvanda föreställningen om en institutionellt betingad elevidentitet och att samtidigt lyfta fram argument för att se skolan som ett politiskt orienterat, offentligt rum. John Deweys och Richard Rortys pragmatism, särskilt deras noteringar av individens, samhällets och språkets öppenhet, sårbarhet och föränderlighet, uttryckt som *contingency*, bidrar ytterligare till diskussionen om sådana förutsättningar. En indirekt fråga, som Ljunggren framhåller som motiv för artikeln, är hur man givet den politik vi bevittnar idag kan uppfatta och värdera etablerandet av en 'nationell identitet' som grund för att uppnå social sammanhållning genom utbildning – är det ens möjligt, eller önskvärt? Det normativa svar som antyds i artikeln är att oavsett detaljer så finns det starka och givna skäl till att ta sig an just denna fråga som en angelägenhet för en medborgarutbildning som är tänkt att utgöra en del i det pågående samhället, och där det nationella snarare ses som ett politiskt anspråk än som ett etno-kulturellt grundat faktum.

Ninni Wahlström har varit knuten till tidskriftens redaktion sedan 2008 då hon tillsammans med Ylva Bergström redigerade det årets första nummer, "En reformerad gymnasieskola – med vilka ambitioner?", och är sedan nummer 3 2009 en av tidskriftens tre redaktörer. I sin installationsföreläsning/artikel *UTBILDNINGENS VILLKOR – GLOBALISERING OCH LOKAL MÅNGFALD* konstaterar hon att från grundskolans start och fram till och med det första steget i decentraliseringsreformen 1991 så sågs en statligt reglerad resursfördelning som nödvändig för ett enhetligt skolsystem och en likvärdig utbildningsstandard. I det som kan betecknas som det andra steget i 1991 års utbildningsreform sker ett brott i synen på vad som garanterar en likvärdig skola. Likvärdigheten upprätthålls inte längre via statens makt över utbildningens resurser och organisation, i stället relateras likvärdighetsbegreppet till nationella mål och en statligt reglerad lärarutbildning. I artikeln argumenterar hon för att 1991 års reform implicerar en principiellt ny utbildningskonception. Medan samhällsarenan karakteriseras av internationalisering, så kännetecknas den konkreta styrnings- och läroplansarenan av krav- och kontrollstyrning. På den lokala skol- och klassrumsarenan dominerar elevens (och vårdnadshavares) valfrihet. Sammantaget implicerar detta

en utbildningskonception som Wahlström betecknar som en denationaliserad – instrumentell utbildningskonception. Från 1991 och framåt frånhänder sig staten delar av sitt tidigare nationella inflytande till två olika aktörsarenor: den mellanstatliga arenan som bedriver internationellt samordnad utbildningspolitik och den privata arenan som bedriver konkret skolverksamhet. Den rationalistiska mål- och resultatstyrningen som infördes 1991 har efterhand förskjutits till en instrumentell styrning, där instrumentell kan förstås i termer av ett relativt enkelt samband mellan tydligt uttryckta krav på verksamheten och verksamhetens produktivitet.

I den tredje artikeln analyserar *Lars Løvlie*, återkommande gästprofessor vid Pedagogiska institutionen under flera år och utnämnd till hedersdoktor vid Örebro universitet 2003, med utgångspunkt i de spektakulära händelserna i Norge den 22 juli i år, deliberationens möjligheter som instrument för POLITISK DANNING ETTER 22 JULI. Hans ambition är därvid att utreda hur deliberation kan fungera som en väg att nå fram till temporära överenskommelser och att visa på hur deliberationen vilar på förutsättningar om ömsesidighet. Det är också, menar Løvlie, dessa aspekter som gör deliberation pedagogisk och att deliberation kan utgöra ett led i utvecklingen mot en deliberativ demokrati. Utan deliberation kan vi inte nå fram till det som Dewey benämnde ”warranted assertibility”.

I den fjärde artikeln celebrerar vi och trycker än en gång tidskriftens hittills mest citerade artikel, tidigare publicerad i den allra första årgången 1992, KONTEXT OCH MÄNSKLIGA SAMSPEL – ETT SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV PÅ LÄRANDE av Göteborgsprofessorn i pedagogik, särskilt pedagogisk psykologi *Roger Säljö* som bidragit till tidskriften också flera gånger efter denna första artikel och som är medlem av tidskriftens redaktionsråd sedan 1995. I artikeln utvecklas hur världen blir ”talked into being” och att våra föreställningar om lärande och kunskap är utmärkta exempel på detta. Säljö menar att det ofta utvecklas spänningar mellan de språkliga former och sätt att skriva och tala som utvecklas inom akademien kontra de som tar form i vår vardag. Det uppkommer helt enkelt konflikter mellan hur världen beskrivs i olika meningsprovinser, menar författaren och exemplifierar med energiprincipen i högstadiets fysik. I en senare också välciterad artikel i tidskriften, ”Begreppsbildning som pedagogisk drog” i nr 1 volym 4 (1995) vidareutvecklar Säljö just detta tema. I Säljös klassiska artikel ges ett stort antal exempel som konkretiserar det sociokulturella perspektivet på lärande.

Den avslutande artikeln, ETT MANIFEST FÖR PEDAGOGIK, är skriven av den Pedagogiska institutionens tidigare mångåriga (2001–2008) gästprofessor och tillika hedersdoktor 2006 *Gert Biesta*, numera

vid Universitetet i Stirling i Skottland och den tidigare redaktören för tidskriften 1995–1998, *Carl Anders Säfström*, sedan 2005 professor vid Mälardalens högskola och medlem av tidskriftens redaktionsråd sedan 1999. Båda dessa har en omfattande produktion sedan tidigare i tidskriften och med det nu aktuella bidraget, ett manifest för pedagogik, utmanar de den vetenskapliga tidskriftens gränser med just ett manifest. Författarnas ambition är att bidra med ett manifest för pedagogik som är varken populistiskt eller idealistiskt. Manifestet följs av en kommentar från var och en av dem.

En vetenskaplig tidskrift är starkt beroende av ett väl fungerande 'peer review'-system. Vi vill därför tacka alla de som under årens lopp bidragit till vår kritiska granskning av inkommande artiklar – se vidare 'Ett tack till alla granskare'.

Vi är som redaktion också stolta över att till tidskriften sedan många år tillbaka ha kunnat knyta såväl ett nordiskt redaktionsråd med bas i alla de medutgivande institutioner som stödjer tidskriften som en 'international advisory board'. Än en gång välkomna till detta jubileumsnummer och till den framtida utgivningen.

Redaktionen